

М. І. Свалова

КОЛОНКИ ТАТУСІ БО У ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННІ «OPINION»

Актуальність теми дослідження. Авторська колонка — це феномен сучасного медійного простору, який вимагає осмислення з урахуванням багатьох формальних та змістових складників, а також природи самого каналу комунікації. Сфера творчого самовираження колумніста — необмежена, проте ефективність матеріалу, популярність автора залежать не лише від напрацьованого авторитету (ідеться про відомих журналістів, письменників, блогерів, експертів), а й від уміння відповідно до обраної теми застосувати раціональні, логічні, емоційні та психологічні засоби переконання, спонукати аудиторію мислити критично.

Явища авторської колонки й колумністики викликають стійкий інтерес в українських і зарубіжних журналістикознавців: зазначеним питанням присвятили розвідки І. Гаврилюк, В. Галич, Ю. Гордєєв, О. Деяк-Якобишин, Л. Звелідовська, І. Михайлин, Л. Саснкова-Мельницька, С. Шебеліст, С. Ярцева та інші. Дослідники іноді висловлюють протилежні думки щодо природи цих явищ, але незаперечним залишається факт популярності формату авторської колонки в сучасному медійному середовищі.

Мета розвідки передбачає визначення способів актуалізації соціальних питань у колонках Татусі Бо в інтернет-виданні «Opinion». Мета зумовила такі взаємопов'язані **завдання**: 1) проаналізувати змістові вектори колонок Татусі Бо; 2) окреслити способи представлення соціальних питань у доробку колумністики. **Об'єктом** аналізу є колонки Татусі Бо в інтернет-виданні «Opinion», **предметом** — специфіка представлення соціально значущих питань у публіцистичних матеріалах відомої блогерки.

Інтернет як специфічна площина комунікації уможливає різноманітні творчі експерименти з авторською колонкою, відкриває цікаві перспективи для налагодження контакту з широкою аудиторією. Але перед сучасним реципієнтом постають нові інформаційні виклики, і це спонукає його постійно підвищувати рівень медійної грамотності, розвивати критичне мислення, шукати оптимальні моделі взаємодії з неоднорідним медійним середовищем.

У кожному конкретному випадку колонка — це результат дії багатьох чинників, адже кожен автор (журналіст, письменник, експерт, лідер думок) знаходить нові способи творчого самовираження як на змістовому, так і на формальному рівні. З цього приводу Л. Бурич зазначає: «Модифікація колумністського тексту зумовлена міжжанровою дифузією, контамінацією, міжродовою розмитістю та стильовим синкретизмом. Форма авторської колонки також варіюється відповідно до задуму колумніста, його манери письма, обраної жанрово-стильової та тематичної домінанти» [14, с. 184].

Можемо говорити і про популярність письменницької колумністики, зокрема — в інтернет-виданнях. Ураховуючи наукові підходи до розуміння письменницької публіцистики, слушною вважаємо думку А. Погрібного: «Переплетіння аналітично-соціологічного й елементів художницької образності, відчутність письменницької інтуїтивності в осягненні сутності тих або тих явищ чи процесів, уміння по-художницьки прочитувати й осмислювати враження та факти, — усе це й дає змогу трактувати письменницьку публіцистику як специфічний жанрово-стильовий різновид публіцистики» [15, с. 48 — 49]. Отже, колумністика письменників-публіцистів — окрема сфера впливу на масову аудиторію, яка потребує

ґрунтовного аналізу щодо синтезу художнього й аналітичного, зв'язку з естетичними принципами, що реалізуються у письменницькій творчості.

Татуся Бо — блогерка, дитяча письменниця — співпрацює з інтернет-виданням «Opinion», публікуючись у рубриці «Колонка». Її матеріали можна умовно поділити на дві групи: ті, що прямо представляють соціальну проблему, демонструють позицію авторки, містять чіткі висновки або спонукають реципієнта до подальшого міркування через актуалізацію власного досвіду, і тексти ліричного чи гумористичного спрямування, у яких соціальні аспекти є радше фоном для оригінальної життєвої історії, ситуації, випадку. Матеріалів першої групи — більше, адже колумністка реагує передовсім на гострі питання сучасності, осмислює їх через призму свого життєвого досвіду.

Предмет колонок Татусі Бо — оцінка важливої на-самперед для неї проблеми, тому колумністка актуалізує гострі питання через власне ставлення до них, демонструючи свою причетність до того, що відбувається. Наприклад, у публікації «Чому в Ізраїлі не грають Вагнера?» авторка не просто осмислює явище патріотизму, міркує над суттю мистецтва, а проводить певні паралелі й описує власну реакцію (яка може бути аналогічною і в багатьох людей): «Це в перший рік боліло серце за кожного такого голуба миру, який без кордонів і без політики летить нести свій талант убивці. Гучно обговорювалося призвище кожного з гастролерів у Росію. А далі це все просто перетворювалося на статистику. Іще один, іще один, іще один — і мовчки видаляєш із плейлиста, здаєш квитки, викидаєш узагалі зі свого музичного й інформаційного простору» [13]. Образ музики Вагнера актуалізує важливу проблему морального вибору у конкретній ситуації, в який опинилися країна і кожен її громадянин, відповідальності за свої вчинки та їхні наслідки.

Авторка намагається залучити до міркування чи співпереживання максимальну кількість реципієнтів: ділиться думками щодо радянського минулого, осмислює політичні й морально-етичні питання, розробляє теми материнства, виховання, самопожертви й толерантності, дискримінації жінок і чоловіків тощо. Зазвичай провести чітку межу між порушеними мікротемами важко, бо всі вони подаються через багатопланові, іноді буденні, іноді непередбачувані життєві ситуації, історії чи випадки. Так, осмислюючи філософське питання свободи як особистої відповідальності, публіцистка актуалізує теми рабства у США, кріпацтва в Україні, радянської психології, свободи жінок через символічне протиставлення «воля — ковбаса».

Ковбасу можна трактувати як символ ілюзії, навіяної радянською системою, ілюзії надто стійкої, попри своє приземлене, «побутове» значення (ціна — 2.20). Завершення матеріалу — риторичне питання, і це зумовлено логікою авторських міркувань, оскільки публіцистка спонукає читача зробити висновок: «То хто ми зараз — вільні? Чи просто ще в пошуках нового господаря?» [2].

У колонці «Про ботів і фобів» Татуся Бо осмислює передвиборчу ситуацію в контексті маніпулятивної технології навішування «ярликів». Боти і фоби — не просто категорії сучасної системи комунікацій, терміни, що поступово входять до активного словника. Ситуація перед виборами — пора формування нових соціальних типажів, персонажів «за / проти», але ця структура не має чітких рамок, адже той, хто був «за», може раптово стати представником «проти» (і навпаки). Татуся Бо засобами іронії конструює образ часу, у якому відсутній вибір, бо для кожного вже прописані тільки дві «ролі», вийти за межі яких — неможливо: «Якийсь час крайно-

щів, коли ти не можеш мати просто свою точку зору, свої переконання, свої уподобання; коли ти обов'язково маєш бути або чийсь ботом й автоматично чийсь фобом. Отак от, лайкнув пост Петра Порошенка – пороходот. Поржав із борда Вілкула – вілкулофоб» [9].

У колонці «Це нормально! Про материнство без рожевих окулярів», створюючи образ «неідеальної» мами, колумністка гіперболізує модель «ідеального» материнства й розвінчує відповідний міф: «Глянець, телепростір і мережа продукують нові й нові образи ідеальної мами. Ось вона, красуня, розумниця, спортсменка, на третій день після пологів біжить десятий кілометр. Ось вона, мамина розумничка, за тиждень після пологів на червоній доріжці. Ось вона через два тижні відкриває нову компанію / ресторан / салон / коворкінг і паралельно здобуває четверту вищу освіту» [12]. Перераховуючи в основній частині тексту всі традиційно «неприйнятні» для мами речі як нормальні (втомлюватися, хотіти побути на самоті, плакати від розпачу тощо), авторка актуалізує власний досвід, зазначає, що її материнству – шість років.

Інший аспект проблеми материнства Татуса Бо висвітлює в колонці з іронічною назвою «Мамин проект», змальовуючи образ матусі, яка намагається розвинути дитину, з раннього віку заповнюючи її час різноманітними курсами й гуртками. Через діалог, нанизування психологічних деталей авторка конструює образ втраченого дитинства, висловлює своє ставлення і до ситуації, у якій сама брала участь, і до проблеми загалом: «Бо мені чомусь фізично боляче було слухати історію життя того хлопчика: оці безупинні курси, уроки, заняття – тоді, коли хочеться роздивлятися динозаврячі зуби, запускати папірці з балкона, нюхати дерево або довго дивитися, як котиться дощ віконним склом»

[6]. Завершує колонку авторка влучним запитанням-метафорою: «Хто вони, діти-проекти, як їм літається на батьківських крилах?» [6].

Проблему необхідності вибору й толерантності Гатуся Бо осмислює в публікації «Во ім'я Отця, і Сина, і директора школи». Заголовок інтригує, посилює очікування реципієнта через прийом безглузлого — на перший погляд — поєднання компонентів. Колумністка пише про те, що виховання у школі здійснюється за принципом ритуальної усталеності, змінюється, проте, відповідно до викликів часу основна атрибутика. Наводячи факти із власного дитинства, авторка відтворює знайому багатьом читачам парадигму: бюст Леніна, портрет Шевченка в рушниках, портрети Івана Франка, Лесі Українки, додає ще й атрибут релігійного виховання — «малесенький Псалтир, друкований на тоненькому цигарковому папері» [1], що його дарували школярам «якісь дивні сектанти» [1].

У висновку публіцистка — безапеляційна, попередньо наведені аргументи емпіричного й ціннісно-нормативного характеру готують читача до цього, пом'якшують риторичку, але не позбавляють її чіткості й однозначності: «Якщо директор не може виховну годину без свого священика провести, то хай уже тоді буде готовий порядок поставити і муфтія, і равина, і ламу. Але хай спершу принаймні собі чесно зізнається, чи він служить Богам, чи таки дітям» [1].

До цікавого komponування матеріалу вдається Гатуся Бо в колонці «І ніякої політики» (опубліковано 31 березня 2019 року). Публіцистка конструє образ людини «вне політики», приміряючи на себе цю роль, залучаючи читача до спільної «гри»: «І живуть же ж собі нормально вне, і виходить у них усе добре, невже я так не зможу? Га?» [4].

Кожен компонент життя поза політикою має свою історію: зі спогадами, персонажами й комічними ситуаціями. Наприклад, квіти — на перший погляд, абсолютно відсторонена від політики тема. Авторка розповідає про свою бабусю, яка любила садити півонії, не шкодувала розкішних квітів для односельців і навіть допомагала закоханим збирати букети. Тільки одного разу пошкодувала за квітами — для хлопця, який поїхав у місто й пішов у політику.

Друга історія — про котів і собак, про традиції називання тварин у селі: авторка з гумором згадує всім відомих «кнопок, жульок, барсіків, джеків і полканів» [4], називає й більш екзотичні клички, несподівано повертаючись до політичного контексту: «І дядько мій уже кілька поколінь найпротивніших котів називає ніяк иначе як Шуфр... ой... знову про політику» [4].

Третій складник аполітичного життя — борщ: описуючи справжні кулінарні «баталії» сільських молодичь, авторка переходить у площину соціальних мереж, де борщ є потужним виразником і куховарської майстерності, і патріотизму, і національної самоідентифікації, узагальнюючи всі міркування фразою, що й закінчує колонку: «Ой... тут хоч без політики було?» [4]. Отже, авторка доводить, що неможливо уникнути політичних тем навіть у повсякденному житті.

Предмет наступної колонки — популярна мовна формула, до якої часто вдаються в різноманітних життєвих ситуаціях, — «суцільне зубожіння» [11]. Це — змістовий центр, навколо якого зосереджені всі персонажі: сама авторка, її мама-пенсіонерка з мінімальною пенсією, сусідка, якій зробили безкоштовну операцію на очах, колишній дрібний державний службовець, що нині придбав непогане авто й квартиру, знайома, яка відвідала за три роки з 10 країн світу. Усі, крім авторки

та її мами, визнають себе «жертвами» сучасного зубожіння, і читач розуміє, що цей перелік типажів можна постійно доповнювати новими персонажами. Авторка нікого не засуджує, вона чітко формулює висновок, і він стосується всього суспільства: «Зате так зручно вірити в зубожіння, яке від вас не залежить, яке творить один такий сторонній "негодяй"». Тому наш завтрашній день будують здебільшого доволі забезпечені свідки "зубожіння"» [11].

Колонки, у яких авторка зосереджує увагу на особистих переживаннях, комічних колізіях із власного досвіду, дещо ліричні за настроєм, але не позбавлені яскравих деталей, цікавих порівнянь, оригінальних узагальнень. Татуся Бо висуває на перший план певну життєву подію, через яку підводить читача до актуальної проблеми, утілюючи її в конкретних образах, розриваючи в нестандартних чи — навпаки — типових ситуаціях.

Наприклад, героїня колонки «Мрій!» — автобіографічний образ дівчинки, яка не боялася мріяти, хоч іноді й потрапляла в незручні ситуації, і цей досвід став для неї корисним у дорослому житті. Через емоційні деталі-спогади про дитячі мрії (хотілося бути то археологом, то трактористом, то пілотом) авторка підводить до висновку: фантазії — необхідний компонент виховання й розвитку сучасної дитини, тішитися, що її донечка найбільше любить гру у мрії [8].

Колонка «Про любов» — це короткі історії життя кількох поколінь, об'єднані простим лейтмотивом — дитячим запитанням: чи любить бабуся дідуся, мама тата? Татуся Бо розпочинає з цікавих деталей-спогадів, поступово знайомлячи з історією стосунків бабусі й дідуся, мами й тата, власною історією любові. Відповідь на запитання дитини була однаковою для всіх поколінь: «Іди

ти к лихій годинаці» [10], але «любов» виявилася різноманітною: це і вранішній бабусин хліб, і порання по господарству, і сварки батьків на кухні, і ніжні поцілунки, і сердечко-валентинка, яке розмальовує вже донечка авторки, ставлячи традиційне запитання: «Мам, а ти любиш татка?» [10]. Це запитання – своєрідний спосіб збереження єдності поколінь, образ-символ, що виводить читача за межі побутової реальності й водночас поглиблює цінність «буденних» стосунків і звичних виявів любові, турботи й поваги. Як завжди, авторка підбиває підсумки, але залишає фінал відкритим, не оцінює почуттів ні бабусі й дідуся, ані своїх батьків, але дякує рідним «за найголовніший спадок – любов» [10].

Через образ дива, змодельований на основі дитячих спогадів, авторка актуалізує кілька аспектів – соціальний, морально-етичний, філософський. Головні «персонажі» колонки «Диво» – це апельсини, екзотичні, яскраві спогади з радянського дитинства, які тоді чомусь пахли африканським літом. Колумністка розгортає образ дива, наповнюючи його новим – сучасним – змістом, залучаючи власний досвід дорослішання й материнства, розповідає про «дива» для своєї дитини, покоління якої вже не вразиш дорогими подарунками: «Покоління сьогоднішніх дітей апельсинами не здивуєш – іноді їхні іграшки коштують більше, ніж мамин смартфон, а одяг дорожчий татового парадного костюма. Але їм так само хочеться дива – і диво це не оцінюється в грошах» [3].

Колонка «Кавуни з екстримом» – розповідь про цікавий «ритуал» сільського дитинства – ходіння на баштан. Тут і курйозні ситуації, і опис самого процесу, який не вважався крадіжкою, а був радше за спорт, і спогади про дитинство, і сучасне сприйняття авторкою тодішніх розваг. Майстерно конструюючи розповідь, колум-

ністка виділяє ключові вузли, які допомагають читачеві уявити ситуацію, створюють ефект присутності. Найперше – це своєрідний вступ, оригінальний «інформаційний привід» (неординарні варіанти споживання кавуна): «Моя мама дуже любить кавуни з оселедцями, подруга не мислить собі кавуна без чорного хліба, товариш посипає його сіллю, кунжутом і збризкує бальзамічним оцтом» [5].

Відштовхнувшись від цього, актуалізувавши досвід реципієнта (кожен може уявити свою історію зі смачним плодом), авторка розповідає про цікавинки цього екстремального сільського «спорту», змальовує образ баби Мотрі (Мотьки), що готувалася до нічних баталій, немов до свята (вона уособлює риси всіх «охоронців» баштану від нічних крадіїв).

Історія поступово набуває лірично-філософського звучання, адже Татуса Бо осмислює швидкоплинність часу (авторка виросла, баба Мотька постаріла, а брати публіцистки, які ходили по чужі кавуни, поодружувалися й продовжили «традицію», охороняючи власний баштан), фіксує цей досвід як уже втрачений, адже нині, коли авторка доросла, «хтозна, чи хтось пам'ятає цю давню традицію походу на баштан, цей спосіб ініціації сільської молоді» [5]. Бачимо, що звичайна сільська історія трансформується у філософський роздум, який набуває сюжетності, увиразнюється деталями, колоритними персонажами. Отже, реципієнт має всі підстави розвинути сюжет, пригадати власну історію, зосередити увагу на чомусь важливішому, ніж просто забута забавка сільського дитинства.

Низку важливих питань актуалізує авторка через образ своєї мами, використовуючи мовленнєвий маркер «мать моя» (до прикладу, колонки «Мать моя», «Мать моя... не звоне», «Мать моя... Або все пропало, срочно

вишли валідолу»). Образ мами (означений розмовною, близькою реципієнтам конструкцією) — це й образ покоління, образ нелегкого радянського та пострадянського часу, і цікавий, непересічний характер: «Мать моя до біса нордична жінка, щоб її вивести з себе, треба щось таке утворити, щоб сонце впало, чи щоб земля злетіла з осі, чи загубити гусят на болоті. А так, мать моя — скеля» [7].

Реципієнт розуміє, що колумністка бере за основу власний досвід, описує ті ситуації, які відомі багатьом; образ мами — це не просто спосіб актуалізації важливих питань, це потужний засіб впливу, залучення читачів до комунікації, обміну смислами, досвідом, важливими деталями (наприклад, фартух, що «пах землею і борщиком» [7], смартфон, яким мама так і не користувалася, бо «якийсь він слизький, і тут даже "змейки" нема» [7]). Насамкінець авторка щиро дякує своїй мамі: «Твого "ало, доця" ждуть багато людей, але найважливіше воно для мене! Дякую, що дала мені можливість стати собою. Дякую, що давала мені волю робити помилки і виправляти їх» [7]).

Висновки. Отже, Татуся Бо звертається до формату колонки для висвітлення (прямо чи опосередковано) важливих питань сьогодення, і робить це через актуалізацію власного досвіду, апелюючи до важливих і відомих образів, наголошуючи на побутових і мовленнєвих деталях, створюючи комічний ефект та ефект присутності, поєднуючи розповідні, описові компоненти із внутрішнім роздумом, до якого спонукає реципієнта.

Література

Бо Татуся. Во ім'я Отця, і Сина, і директора школи. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/03/03/vo-imya-otcya-i-sina-i-direktora-shkoli/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Воля чи ковбаса? *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/03/10/volya-chi-kovbasa/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Диво. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2018/12/02/divo/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Ініякої політики. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/03/31/i-niyako%D1%97-politiki/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Кавуни з екстримом. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2018/08/04/kavuni-z-ekstrimom/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Мамин проєкт. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/02/24/mamin-proekt/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Мать моя. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2018/05/12/mat-moya/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Мрій! *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/03/24/mrij/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Про ботів і фобів. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/03/17/pro-botiv-i-fobiv/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Про любов. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/02/03/pro-lyubov/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Суцільне зубожіння. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/04/07/sucilne-zubozhinnya/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Це нормально! Про материнство без рожевих окулярів. *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2018/04/24/ce-normalno-pro-materinstvo-bez-rozhevix-okulyariv/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бо Татуся. Чому в Ізраїлі не грають Вагнера? *Opinion*. URL: <https://opinionua.com/2019/02/10/chomu-v-izra%D1%97li-ne-graut-vagnera/> (дата звернення: 22.05.2019).

Бурич Л. А. Формально-змістові модифікації авторських колонок (за колумністикою часопису «Український тиждень»). *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 184–190.

Погрібний А. До розуміння феномена письменницької публіцистики. *Слово і Час*. 2007. № 4. С. 45–52.

Шебеліст С. Динаміка трансформацій журналістських жанрів. *Текст у масових комунікаціях: множинність інтерпретацій: колективна монографія* / Гол. ред. Н. Ф. Баландіна. Харків: Експрес-книга, 2018. С. 61–106.